Vlaams Parlement

408 (2019-2020) – Nr. 1
ingediend op 6 juli 2020 (2019-2020)

Verslag van de gedachtewisseling

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme
uitgebracht door Karl Vanlouwe en Vera Jans

over de brexit

verzendcode: BUI

Samenstelling van de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme:

Voorzitter: Cathy Coudyser.

Vaste leden:
Cathy Coudyser, Maarten De Veuster, Philippe Muyters, Joris Nachtergaele, Karl Vanlouwe;
Johan Deckmyn, Kristof Slagmulder, Frieda Verougstraete-Deschacht;
Karin Brouwers, Vera Jans;
Emmily Talpe, Bart Tommelein;
Tine Van den Brande, Jeremie Vaneeckhout;
Annick Lambrecht.

Plaatsvervangers:
Maaike De Vreese, Andries Gryffroy, Sofie Joosen, Steven Vandeput, Manuela Van Werde;
Adeline Blancquaert, Stefaan Sintobin, Anke Van dermeersch;
Martine Fournier, Orry Van de Wauwer;
Jean-Jacques De Gucht, Marino Keulen;
Mieke Schauvliege, Chris Steenwegen;
Steve Vandenberghe.

Toegevoegde leden:
Jos D'Haese.

INHOUD

1. Toelichting door minister-president Jan Jambon 4
1.1. Verloop van de onderhandelingen 4
1.2. Impact corona 5
1.3. Wegtransport 5
1.4. Visserij en landbouw 6
1.5. Internationale financiële diensten 7
1.6. Gelijk speelveld 7
1.7. Verder verloop 7
1.8. Verlenging transitieperiode 8
1.9. Voorbereiding no-dealscenario 8
1.10. Brexitgarantiefonds 8
1.11. Britse positionering 9
1.12. Toekomstige bilaterale relaties 9
1.13. Positionering van Vlaanderen in het VK 9
1.14. Energie 10
1.15. Vlaamse positionering 10
2. Vragen van de leden 11
2.1. Interventie van Johan Deckmyn 11
2.2. Interventie van Vera Jans 11
2.3. Interventie van Annick Lambrecht 12
2.4. Interventie van Karl Vanlouwe 12
2.5. Interventie van Jeremie Vaneeckhout 13
2.6. Interventie van Emmily Talpe 14
2.7. Interventie van Sofie Joosen 14
2.8. Interventie van Bart Tommelein 15
2.9. Interventie van Steven Coenegrachts 15
2.10. Interventie van Cathy Coudyser 15
3. Antwoorden van de minister-president 16
Gebruikte afkortingen 18
Bijlage: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be

Op 9 juni 2020 besprak de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking en Toerisme van het Vlaams Parlement opnieuw de mogelijke gevolgen van de brexit voor Vlaanderen. Vlaams minister-president Jan Jambon gaf tijdens deze voortgangsrapportage een stand van zaken van de onderhandelingen.

Ook de leden van de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën, Begroting en Justitie, de Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie en de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid waren uitgenodigd.

De leden konden vooraf vragen indienen die aan het kabinet van de minister-president bezorgd werden. De vragen zijn te consulteren op de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be.

(Tijdens de vergadering van de commissie waren alleen de commissievoorzitter en commissiesecretaris fysiek in de commissiezaal aanwezig. De vaste leden, plaatsvervangende leden en de toegevoegde leden van de commissie kregen de mogelijkheid om online aan de vergadering deel te nemen via het platform Zoom. Andere volksvertegenwoordigers konden alleen na motivering online aan de vergadering deelnemen.)

1. Toelichting door minister-president Jan Jambon

1.1. Verloop van de onderhandelingen

Minister-president *Jan Jambon* beantwoordt eerst enkele algemene vragen. Tussen de start van de onderhandelingen en 9 juni vonden er vier onderhandelingsrondes plaats. Wanneer de vijfde onderhandelingsronde plaatsvindt, is nog niet duidelijk. Ook de datum voor de 'High Level Conference' tussen commissievoorzitter von der Leyen en premier Boris Johnson is nog niet bepaald. Deze conferentie werd eerder als belangrijk 'stocktaking moment' in de onderhandelingen aangeduid, maar wordt nu kennelijk wat op de lange baan geschoven.

Tijdens de jongste onderhandelingsronde werd over sommige minder controversiele thema's zoals luchtvaart, civiele nucleaire samenwerking en Unieprogramma's op technisch niveau best vooruitgang geboekt.

Het is geen geheim dat de onderhandelingen moeizaam verlopen. Controversiële thema's blijven het gelijke speelveld, visserij en 'governance'. Op deze belangrijke thema's werd geen substantiële vooruitgang geboekt.

Voor de handel in goederen wil het VK een handelsakkoord, gebaseerd op andere handelsakkoorden, zoals CETA, die de EU heeft afgesloten met derde landen. Voor de EU is het echter van belang dat dat samengaat met duidelijke, bindende afspraken over een gelijk speelveld. In het onderhandelingsmandaat staat dat ook vermeld als expliciete voorwaarde om een akkoord te sluiten.

Inzake 'governance' weigert het VK om één kader te voorzien voor alle bepalingen en weigert het elke vorm van toezicht door het Hof van Justitie van de Europese Unie, wat de efficiëntie en de handhaving in het gedrang brengt.

Ook inzake visserij liggen de standpunten zeer ver uit elkaar. Hier komt het VK niet verder dan een systeem, gebaseerd op het 'zonal attachment'-criterium dat wordt toegepast tussen de EU en Noorwegen, en dat voor de EU eveneens tekortschiet.

Op het vlak van energie is het VK voornamelijk geïnteresseerd in gas, elektriciteit en samenwerking in het kader van de Noordzee. In andere thema's, zoals hernieuwbare energie en grondstoffen, toont het dan weer weinig interesse.

In de maand juni staan een aantal belangrijke politieke gebeurtenissen op de agenda, zoals een bijeenkomst van het Gemengd Comité op 12 juni, dat instaat voor de interpretatie en toepassing van het terugtrekkingsakkoord, de Europese Raad op 19 juni en de 'High Level Conference' op een nader te bepalen datum.

Tijdens de intra-Belgische overlegmomenten ter voorbereiding van deze vergaderingen blijft de Vlaamse Regering haar prioriteiten zoals vastgesteld in de brexitvisienota naar voren schuiven. Minister-president Jan Jambon denkt hierbij aan frictieloze handel, het gelijke speelveld, een degelijk governancekader, een visserijakkoord met status quo inzake quota, openbare aanbestedingen, kmo's, maritieme transportdiensten enzovoort.

1.2. Impact corona

Vervolgens behandelt de minister-president de vragen over de impact van de coronacrisis op de onderhandelingen.

De uitbraak van corona verstoorde de normale werkzaamheden. Zo moest de tweede onderhandelingsronde noodgedwongen worden uitgesteld; verbleven de hoofonderhandelaars, Michel Barnier voor de EU en David Frost voor het VK, een tijdje in quarantaine; werkte het Britse onderhandelingsteam niet op volle krachten aangezien het gedeeltelijk werd ingezet in de coronacrisis en verliepen de onderhandelingen niet fysiek maar via videoconferentie. Al deze elementen leidden tot de nodige vertragingen en tot een stroeve onderhandelingsdynamiek op Europees niveau.

De minister-president betwijfelt of het coronavirus echt impact zal hebben op het eindresultaat van deze onderhandelingen. Het kwam in ieder geval wel bovenop de inhoudelijk moeilijke gesprekken. Op Vlaams en federaal niveau was er nauwelijks impact op het intra-Belgisch overleg. Overlegmomenten bleven plaatsvinden met behulp van videoconferentie. De werkzaamheden op de post in Londen zijn, weliswaar vertraagd, kunnen blijven plaatsvinden.

Van het jobverlies en de gevolgen voor de economische scenario's is het in deze fase moeilijk om een inschatting te geven aangezien de impact van deze gezondheidscrisis zich nog volop aan het ontplooien is. De voorbije maanden is er op de verschillende beleidsniveaus, het Europese, het Vlaamse en andere, getracht de gezondheids- en economische crisis zo goed mogelijk te beheersen. De komende weken en maanden zullen de effecten zichtbaar worden. De diensten van de minister-president volgen de economische impact van het coronavirus wel van nabij.

Minister-president Jan Jambon verwijst naar de bekende studies die aantonen dat de impact van een no-dealbrexit op Vlaanderen 2,5 procent van het Vlaams bbp en een jobverlies van 28.000 jobs inhoudt. Daarnaast berekende de Vlaamse Studiedienst dat een toekomstige relatie die gebaseerd is op een klassiek vrijhandelsakkoord, ter vervanging van de nauwe relatie die er nu is, een impact zou hebben van min 1,8 procent op het Vlaamse bbp.

1.3. Wegtransport

Minister-president Jan Jambon behandelt bij de vragen over specifieke thema's eerst het wegtransport. Er bestaat een discussie tussen de EU en het VK over het opnemen van bepalingen inzake cabotage, dat is de mogelijkheid om goederen te vervoeren tussen twee punten in hetzelfde land door een bedrijf uit een ander land.

Dit zou Britse bedrijven toelaten transportoperaties uit te voeren binnen de EU-lidstaten en Europese bedrijven transporten te laten uitvoeren binnen het VK.

Voor bepaalde lidstaten is dit een essentieel kenmerk van de Europese interne markt dat niet zomaar gerepliceerd kan worden voor derde landen.

Een aantal Oost-Europese lidstaten staat er wel voor open om dit op te nemen in het akkoord zodat hun transportbedrijven cabotageritten kunnen blijven uitvoeren op de Britse markt.

Voor Vlaanderen staat de goede werking van de interne markt en het behoud van een gelijk speelveld centraal. Vlaanderen sluit zich dan ook aan bij de lidstaten die dat niet willen opnemen in de onderhandelingen.

1.4. Visserij en landbouw

Minister-president Jan Jambon vervolgt met het thema visserij en landbouw. Tijdens de vierde onderhandelingsronde is er geen vooruitgang geboekt inzake visserij. Het VK noemt toegang tot zijn twaalfmijlszone onaanvaardbaar en wil over de toekomstige quotaverdeling enkel een discussie voeren op basis van het 'zonal attachment'-criterium, dat wordt toegepast tussen de EU en Noorwegen en waarbij de quota jaarlijks worden overeengekomen.

Deze Britse positie is voor Vlaanderen vanzelfsprekend onaanvaardbaar. Het Vlaamse standpunt is duidelijk: het behoud van een status quo van de huidige quotaverdeling en het behoud van de toegang tot de Britse wateren, dus toegang tot de 200 zeemijl exclusieve economische zone, en toegang tot de 12 zeemijl territoriale zee. Ten slotte moet de link tussen het visserijakkoord en het vrijhandelsakkoord worden aangehouden. Het EU-mandaat weerspiegelt het Vlaamse standpunt goed en daar kan voor de minister-president niet van worden afgeweken.

Wat het Europese standpunt inzake visserij betreft, heeft de minister-president geruchten opgevangen dat de Europese Commissie bereid zou zijn geweest om het EU-standpunt wat te lossen in ruil voor toegevingen op het vlak van het gelijke speelveld. Als reactie hierop heeft Vlaanderen aangedrongen op een consequente eerbiediging van het EU-mandaat. Op 26 mei heeft hoofdonderhandelaar Michel Barnier de Europese positie ook bevestigd tijdens de besloten conferentie met de visserijministers. België werd op deze conferentie vertegenwoordigd door viceminister-president Hilde Crevits.

Wat het privilege voor Brugse vissers uit 1666 betreft, bestaan er conflicterende juridische analyses over de geldigheid van deze historische rechten.

Het Britse MFN-tariefschema vermeldt een aantal producten waarvoor een nultarief geldt. Voor deze goederen moet er in geen geval een invoertarief worden betaald, ook al komt er geen handelsakkoord met het VK. Voor de goederen waarvoor het Britse MFN-tariefschema wel een tarief vermeldt, is de situatie anders. Als er tijdig een handelsakkoord wordt gesloten waarbij beide partijen beslissen geen tarieven te heffen op die goederen, dan geldt er geen tarief. Bij gebrek aan een tijdig handelsakkoord gelden de tarieven uit het Britse tariefschema.

De onderhandelingen over het toekomstige MFK zijn nog aan de gang. Voor het landbouwbudget werden al overgangsmaatregelen voorzien om bij het uitblijven van een tijdig MFK-akkoord de financiering onder het gemeenschappelijk landbouwbeleid voor 2021 toch te kunnen voortzetten. In het toekomstige MFK wordt al rekening gehouden met het vertrek van het VK uit de EU, dat heeft dus geen bijkomende implicaties. De omvang van het landbouwbudget maakt op dit

ogenblik het voorwerp uit van de lopende MFK-onderhandelingen en de onderhandelingen over het EU-herstelfonds.

1.5. Internationale financiële diensten

Het thema internationale financiële diensten valt onder de federale bevoegdheid. De minister-president heeft hierover opgevangen dat er een interne beoordeling plaatsvindt om te bekijken of er aan de Britten beperkte toegang zal worden verleend tot de Europese markt. Voor Vlaanderen is het vooral belangrijk dat de autonomie van de EU gerespecteerd wordt.

1.6. Gelijk speelveld

De minister-president beantwoordt de vragen over het garanderen van een 'level playing field'. Het VK kan er na de brexit voor opteren om, ten koste van de gehanteerde standaarden, een competitief voordeel te verwerven ten opzichte van de Europese Unie. Gelet op het economische gewicht en de geografische nabijheid van het VK is dat een reëel risico. Daarom wil Vlaanderen een gelijk speelveld met het VK behouden na de brexit, met name op het vlak van staatssteun, milieuregelgeving, klimaatverandering, arbeidsnormen en sociale normen en fiscaliteit.

De discussies tussen de EU en het VK over het gelijke speelveld zitten op dit moment muurvast. Het VK wil niet verdergaan dan wat het heeft afgesproken binnen CETA. Voor Vlaanderen biedt dat onvoldoende garanties. Dit thema vormt een prioriteit voor de EU, het zal dus zeker niet pas op het einde worden behandeld. Wanneer het dan wel behandeld wordt, is op dit ogenblik moeilijk in te schatten.

1.7. Verder verloop

Er waren vragen over het verdere verloop en de agenda. De vierde onderhandelingsronde is net afgerond. Zoals aangegeven is er slechts beperkte vooruitgang geboekt en verlopen de onderhandelingen moeizaam. Dit neemt niet weg dat er in juni een aantal belangrijke politieke gebeurtenissen op de agenda staan die het verdere verloop van de onderhandelingen mee zullen bepalen.

Zo komt het Gemengd Comité dat waakt over de uitvoering van het terugtrekkingsakkoord samen op 12 juni en staat er op een later te bepalen tijdstip een 'High Level Conference' gepland waar commissievoorzitter Ursula von der Leyen en premier Boris Johnson een stand van zaken zullen opmaken. Zoals vermeld, heeft men nog geen signaal gekregen wanneer dit plaatsvindt. Tot slot zal de Europese Raad zich op 19 juni ook buigen over de Europese strategie voor het verdere verloop van de onderhandelingen.

Aangezien het VK tot nog toe niet lijkt aan te sturen op een verlenging van de transitiefase, zal voor 31 december 2020 een akkoord bereikt moeten worden.

Vandaag ligt de focus echter op de lopende onderhandelingen. Vlaanderen heeft samen met de andere lidstaten de Europese Commissie gemandateerd om de onderhandelingen te voeren en steunt haar daar ook nog steeds in. Voor Vlaanderen ligt de nadruk nu op het behartigen van de Vlaamse belangen door bijkomende ideeën en inzichten aan te reiken aan de Commissie.

Om voldoende tijd te laten voor de ratificatieprocedure, waarbij ook het Europees Parlement zijn akkoord zal moeten geven, wordt het best tegen eind oktober naar een akkoord gewerkt. Afhankelijk van de omvang van het akkoord zullen ook de nationale parlementen zich hierover moeten uitspreken.

Naast de onderhandelingen over het toekomstige partnerschap, moet het terugtrekkingsakkoord ook nog worden geïmplementeerd tegen het einde van de transitieperiode. Dit is een belangrijk aandachtspunt in de EU-VK-onderhandelingen. Het VK publiceerde recent een tekst over zijn interpretatie en geplande implementatie van het Ierse protocol. Deze interpretatie verschilt op heel wat punten van de Europese en lijkt onvoldoende zekerheid te geven dat de afspraken binnen het terugtrekkingsakkoord nageleefd worden.

Zo verschillen de interpretaties over de manier waarop toezicht moet worden uitgeoefend door de EU op de douanecontroles aan de buitengrens van Noord-Ierland op goederen die bestemd zijn voor de Europese markt. De minister-president zal dit van nabij blijven volgen en erover waken dat de integriteit van de Europese interne markt gevrijwaard blijft. Dit is van cruciaal belang voor Vlaanderen.

1.8. Verlenging transitieperiode

Minister-president Jan Jambon komt tot de vragen over de verlenging van de transitieperiode. Het ziet er op dit moment niet naar uit dat het VK een verlenging van de transitieperiode zal vragen. Heel wat ondernemers worden nu zwaar getroffen door de coronacrisis. Een no-dealbrexit zal voor hen ongetwijfeld een nieuwe bijkomende klap betekenen.

Daarnaast blijven de Vlaamse onderhandelaars tijdens de onderhandelingen over het nieuwe meerjarig financieel kader en het EU-herstelfonds pleiten voor financiele solidariteit en compensatie in het geval van een no-deal ten aanzien van lidstaten en deelstaten die het hardst getroffen worden.

1.9. Voorbereiding no-dealscenario

De economische gevolgen van een no-dealbrexit zijn uitvoerig beschreven in de brexitstudie van de KU Leuven die eerder al werd vermeld. Vlaanderen wacht in de eerste plaats af of het VK een verlenging van de transitieperiode zal vragen. Als het dat doet, heeft men de nodige bijkomende ademruimte om tijdig een akkoord te sluiten. Als het voor eind juni geen verlenging aanvraagt, zullen er nieuwe initiatieven genomen moeten worden. Dit zal gebeuren in samenspraak met de diverse sectorfederaties.

Het Departement Buitenlandse Zaken heeft de andere departementen wel al gewezen op een mogelijk nieuw no-dealscenario en de andere Vlaamse departementen gevraagd om hun brexitnoodplannen opnieuw te evalueren en te bekijken waar er eventuele aanpassingen nodig zijn.

De samenwerking met de federale douane loopt nog altijd vlot. Er zijn op dit moment geen grote lacunes, maar de diensten van de minister-president blijven dit van nabij volgen.

Tot slot wordt er in het kader van de opening van de exportmarkten gewerkt aan een plan ter bevordering van de internationale handel vanuit Vlaanderen. Om de ondernemers weerbaar te maken tegen de brexit moeten exportpromotie en -diversificatie centraal gesteld worden.

1.10. Brexitgarantiefonds

Vervolgens gaat de minister-president in op het brexitgarantiefonds. Op Europees niveau pleit België, op vraag van Vlaanderen, al sinds het begin van de onderhandelingen over het toekomstige MFK voor specifieke aandacht voor de impact van de brexit op de zwaarst getroffen lidstaten/regio's in de Europese budgetvoorstellen en daaraan gelinkt het nieuwe Europese herstelfonds.

Naast Ierland is er echter geen enkele lidstaat die in het kader van deze onderhandelingen specifieke aandacht vraagt voor de impact van de brexit. De onderhandelingen zijn nog aan de gang, de minister-president blijft dan ook pleiten voor specifieke brexitmaatregelen in het toekomstige budget, om de schade voor onze bedrijven – die nu ook te kampen hebben met de gevolgen van corona – te verlichten.

1.11. Britse positionering

Vlaanderen blijft uiteraard waakzaam ten aanzien van de manier waarop het VK zich positioneert ten aanzien van andere handelspartners. Het is belangrijk om de concurrentiepositie ten aanzien van het VK op middellange termijn te bewaken.

De EU heeft op dit moment al een vrijhandelsakkoord met Japan; daar heeft Vlaanderen alvast een strategisch voordeel, en ook de onderhandelingen met Australië en Nieuw-Zeeland werden opgestart.

Wat de strategie van het VK als onafhankelijke concurrent van de EU betreft, volgen de diensten dit zo goed mogelijk, maar hierover is maar zeer beperkte informatie beschikbaar.

De Britse onderhandelingsteksten werden zorgvuldig bekeken door de Vlaamse experten. Het merendeel van deze teksten is gebaseerd op modelteksten uit andere handelsakkoorden. Voor Vlaanderen vormen die teksten geen goede basis om over te onderhandelen, omdat ze onvoldoende rekening houden met de geografische nabijheid en de intensiteit van de economische relatie tussen de EU en het VK. De Europese teksten houden daar beter rekening mee.

1.12. Toekomstige bilaterale relaties

Het is voor Vlaanderen uiteraard belangrijk dat er een constructieve relatie wordt uitgebouwd met het VK, wat er ook gebeurt in de EU-VK-onderhandelingen. Via de contacten met de ambassade in Brussel en via de AAVR Londen gaat Vlaanderen dat signaal ook geven.

In deze fase is het echter belangrijk om steun te geven aan de onderhandelingsstrategie van de Europese Commissie en daarbij niet de indruk te wekken dat Vlaanderen bilateraal afspraken kan maken.

1.13. Positionering van Vlaanderen in het VK

Zoals uiteengezet in het brexitactieplan van oktober 2018 versterkte FIT zijn strategie ter positionering van Vlaanderen. FIT werkte daartoe specifieke acties uit en voert een duidelijke marketingstrategie die Vlaanderen als investeringsregio positioneert. Hiervoor werd het FIT-kantoor in Londen versterkt. Uit de laatste cijfers blijkt dat dit tot 52 nieuwe investeringen en 161 'leads' richting Vlaanderen leidde.

De coronacrisis had in dezen natuurlijk ook ongewenste effecten. Zo zijn een aantal projecten 'on hold' gezet en konden 'site visits' niet langer worden georganiseerd. Virtuele 'site visits' boden hiervoor een gedeeltelijke oplossing.

Los van het aantal investeringen en leads zijn er ook een aantal achterliggende verschuivingen op te merken waarbij bestaande Britse structuren in Vlaanderen zoals logistieke hubs worden versterkt.

1.14. Energie

Vlaanderen wil ook na de brexit een nauwe samenwerking met het Verenigd Koninkrijk handhaven op het vlak van energie. Op dit moment wenst het VK in volle hoedanigheid deel te nemen aan de werkzaamheden van het North Sea Energy Cooperation Platform.

De EU wil zeker spreken over het opzetten van een dialoog, maar dit kan niet in dezelfde vorm als Europese lidstaat. Dat moet juridisch nog verder uitgeklaard worden.

1.15. Vlaamse positionering

Het EU-onderhandelingsmandaat kan globaal als positief worden geëvalueerd. De krachtlijnen van de Vlaamse visienota worden gerespecteerd en er blijft voldoende flexibiliteit over voor de onderhandelaars om tot een akkoord te komen.

Het EU-mandaat weerspiegelt de Vlaamse vraag naar een ambitieus en breed akkoord door het najagen van een ambitieus economisch luik met specifieke hoofdstukken inzake mobiliteit, transport, energie, visserij en samenwerking binnen de Unieprogramma's. Dit is behouden als Belgisch standpunt.

Het EU-mandaat weerspiegelt ook de Vlaamse vraag om niet te evolueren naar tarieven en streeft een ambitieuze benadering inzake regelgevende samenwerking na. De Vlaamse vraag naar tariefvrije handel is eveneens behouden als Belgisch standpunt.

De Vlaamse onderhandelaars dringen conform de brexitvisienota consequent aan op een opname van de AAVREU in de Belgische delegatie voor de Europese Raden. Ten gevolge van de coronacrisis vinden deze raden echter niet langer fysiek en wel in zeer beperkt formaat plaats waardoor de deelname van de AAVREU praktisch niet haalbaar is.

Het Departement Buitenlandse Zaken bracht de studie van professor Vandenbussche onder de aandacht van de Europese Commissie en bezorgde deze elektronisch aan het onderhandelingsteam van Michel Barnier en de brexitafgevaardigden van de lidstaten. De Europese onderhandelaars hebben dan ook een goed zicht op hoe de waardeketens in specifieke sectoren in elkaar zitten en houden daar uiteraard rekening mee bij het bepalen van onderhandelingsposities.

Intussen zijn er al diplomatieke contacten geweest over de brexit met Ierland, Nederland en Denemarken.

De intra-Belgische afstemming gebeurt zoals voor elk Europees dossier binnen het Directoraat-Generaal Europa van de FOD Buitenlandse Zaken. Binnen dat forum wordt de Belgische positie gecoördineerd. Voor de brexit bestaat er ook een DGE Brexit Restreint Format waar strategische afwegingen worden gemaakt in dit dossier. Binnen dit format zijn de kabinetten van de premier, de vicepremiers en de ministers-presidenten aanwezig. De afgelopen maanden verliep de samenwerking binnen deze fora constructief.

Tot slot onderhoudt de brexitcel van het Vlaamse Departement Buitenlandse Zaken op regelmatige basis contacten met de verschillende sectorfederaties, wat een goed inzicht verschaft in de socio-economische belangen die op het spel staan.

2. Vragen van de leden

2.1. Interventie van Johan Deckmyn

Johan Deckmyn merkt op dat videoconferenties een extra rem vormen op de brexitonderhandelingen, wat geen goede zaak is. De vrees voor een no-dealscenario wordt steeds groter. De spreker heeft begrepen dat er wellicht geen verlenging komt van de transitieperiode.

Hij verwijst naar drie punten die de minister-president onder de aandacht gebracht heeft: het gelijke speelveld, de visserij en de 'governance'.

Op het vlak van de visserij liggen de standpunten wel heel ver uit elkaar, stelt hij vast. Michel Barnier heeft bij de onderhandelingen begin februari gezegd dat de EU niet akkoord kan gaan met een handelsakkoord tenzij Europese vissers toegang krijgen tot de Britse wateren. Dat biedt weinig ruimte, zeker omdat premier Boris Johnson er tijdens de verkiezingen meermaals op gewezen heeft dat het VK zijn wateren zal claimen na de brexit. Niet voor niets hebben vele vissers ook voor Boris Johnson gestemd.

In grote lijnen sprak de minister-president ook over het bedrijfsleven. Compensatiemaatregelen zouden mogelijk zijn, er zijn het brexitgarantiefonds en andere fondsen. Er is een plan om een beroep te doen op het Solidariteitsfonds van de EU en op het Europees fonds voor aanpassing aan de globalisering. Volgens Johan Deckmyn komt Vlaanderen in moeilijk financieel vaarwater. Terwijl er al heel wat miljarden euro's uitgetrokken zijn voor de postcoronaperiode, moet men nu ook nog middelen gaan zoeken om een postbrexitperiode te financieren. Hij vreest dat de budgettaire middelen ontoereikend zullen zijn. Hoe gaat men naar dat Solidariteitsfonds? Wie kan waarvan genieten?

De cabotage toelaten voor de Britten is een gevoelig punt. De minister-president heeft net aangegeven dat men dat in Oost-Europa zeker positief zag, maar dat moet niet verwonderen gezien de cabotagediscussie in het Vlaams Parlement. De minister-president moet volgens de spreker in overleg gaan met de transportsector. Tien jaar geleden sprak Johan Deckmyn er al over in het parlement. Dit moet worden opgevolgd en er moet feedback worden gevraagd aan de transportsector.

Bepaalde Vlaamse standpunten blijven beklemtoond. Dat is zeer goed, maar hoe gaat Vlaanderen dat vertolken naar Europa? Johan Deckmyn vreest dat de Vlaamse standpunten onvoldoende vertolkt worden op het Belgische niveau, temeer daar Vlaanderen het meest betrokken is in de brexitdiscussie.

Sinds de tijd van Jacob Van Artevelde heeft Vlaanderen goede economische banden met Engeland. Johan Deckmyn pleit ervoor om in het postbrexittijdperk zeker bilaterale relaties te handhaven en niet alle bruggen op te blazen.

2.2. Interventie van Vera Jans

Vera Jans dankt de minister-president voor zijn uitgebreide toelichting. Het lijkt haar niet nodig de context en het belang van een goed einde te herhalen. De minister-president is op heel wat vooraf ingediende vragen ingegaan, maar het was voor de Vlaamse volksvertegenwoordigers niet evident op de actualiteit in te spelen. De vragen moesten immers worden ingediend toen de vierde onderhandelingsronde liep.

De spreekster zoekt positieve elementen en haalt aan dat er met betrekking tot minder essentiële zaken blijkbaar nog vooruitgang wordt geboekt. De

onderhandelingen lopen nog, maar met betrekking tot voor Vlaanderen essentiële onderdelen ziet het er niet goed uit.

Een van de grootste knelpunten is de visserij. De standpunten van de Europese visserijlidstaten staan diametraal tegenover het Britse standpunt. Vera Jans hoopt dat dit de EU niet uit elkaar zal spelen en dat de visserijlidstaten geen toegevingen zullen moeten doen om het geheel wat te versoepelen. De minister-president heeft duidelijk naar voren gebracht dat dit voor Vlaanderen niet kan, maar Vera Jans vindt het belangrijk hierop uitdrukkelijk te blijven wijzen.

Vera Jans kan nog altijd niet geloven dat er een no-dealbrexit zou komen. Tijdens vorige gedachtewisselingen is gezegd dat met deze optie rekening werd gehouden, maar dat altijd van een goed onderhandeld akkoord werd uitgegaan. Ze vraagt de minister-president of hij dat vandaag niet meer vindt. Er wordt nog onderhandeld, maar de vraag is of iedereen zich niet stilaan bewust moet worden van het feit dat een no-dealbrexit met de dag waarschijnlijker wordt en zich hierop moet voorbereiden.

Vlaanderen bevindt zich nog volop in een andere crisissituatie, waarvoor verschillende regeringen op allerlei niveaus steunmaatregelen nemen. Vera Jans vreest dat het noodzakelijk is nog niet al het kruit te verschieten en een goede cartouche te houden om klaar te staan om de Vlaamse kmo's, visserij, handel en economie binnen enkele maanden voor een tot voor kort ondenkbaar drama te behoeden. Ze vraagt de minister-president of hij hiermee rekening houdt.

2.3. Interventie van Annick Lambrecht

Annick Lambrecht excuseert zich voor het feit dat ze door een samenloop van omstandigheden vooraf geen vragen heeft ingediend. Bijna alles wat ze wilde vragen, is echter aan bod gekomen. Ze dankt de minister-president in elk geval voor zijn mooi overzicht.

Vanaf 1 juli 2020 neemt Duitsland het voorzitterschap van de EU over. Duitsland zal dan, samen met de Europese Commissie, de onderhandelingen moeten afronden. In tegenstelling tot het negatieve geluid dat Annick Lambrecht in de commissie heeft gehoord, heeft de Duitse ambassadeur al verklaard dat een deal volgens hem mogelijk is. Hij hoopt nog op een deal, maar flexibiliteit zal nodig zijn, want Groot-Brittannië kan niet zowel soevereiniteit als volledige toegang tot de interne markt krijgen.

Er is al veel over de visserij gepraat, en op het eerste gezicht ziet het er niet goed uit. Annick Lambrecht vraagt de minister-president of de Vlaamse overheid nog een stok achter de deur heeft. Kan de Vlaamse Regering met de tarieven op door het Verenigd Koninkrijk geëxporteerde vis en visproducten nog iets bereiken of ziet het er echt somber uit?

2.4. Interventie van Karl Vanlouwe

Karl Vanlouwe dankt de minister-president voor zijn uitvoerige toelichting. Hij vindt de maandelijkse voortgangsrapportages een goede zaak. Aangezien de minister-president de algemene vragen van zijn fractie eigenlijk al heeft beantwoord, heeft hij enkel nog een paar korte, praktische vragen.

De coronacrisis heeft de Vlaamse bedrijven zwaar getroffen. Tijdens de periode na het referendum heeft de Vlaamse overheid zich gedurende lange tijd enorm ingezet, want er was toen veel onzekerheid over de brexit. De Vlaamse Regering heeft een meldpunt en een taskforce opgericht. Wat de administratieve verplichtingen en douaneverplichtingen van bedrijven betreft, levert FIT bijstand. Veel bedrijven

zijn nu echter vooral bezig met overleven of proberen de coronacrisis zo mogelijk door te komen. De vraag is dan ook of de Vlaamse bedrijven zich voldoende bewust zijn van de hele problematiek en de mogelijke impact van een mogelijke no-deal-brexit. Een andere vraag is of FIT, het meldpunt en de taskforce nog altijd actief zijn om de bedrijven bij te staan.

Naast de taskforce die de Vlaamse Regering heeft opgericht, is er ook een federale taskforce, onder leiding van Axel Buyse. Is er nog input van de taskforce die de Vlaamse Regering heeft opgericht?

De minister-president heeft volgens Karl Vanlouwe een mooi overzicht van de verschillende onderhandelingsrondes gegeven. Er komt op korte termijn geen 'High-Level Conference'.

Wat hem verontrust, is dat nu online wordt vergaderd. Dat maakt het moeilijk voor de Vlaamse diplomaten, de Algemene Afvaardiging van de Vlaamse Regering bij de Europese Unie, om aanwezig te zijn en de Vlaamse belangen te behartigen tijdens het overleg met de Britse diplomaten. Hij hoopt dat er binnenkort weer fysiek kan worden vergaderd, want het is van belang dat de Vlaamse diplomaten hier voldoende bij worden betrokken. Aangezien de impact op de economie, op de havens en in verband met cabotage in Vlaanderen ongetwijfeld groter zal zijn dan in Wallonië, is het van belang dit dossier goed op te volgen.

2.5. Interventie van Jeremie Vaneeckhout

Jeremie Vaneeckhout bedankt de minister-president voor zijn antwoorden op de vele vragen. Hij heeft een goed overzicht van de stand van zaken in verband met de onderhandelingen gegeven. Jeremie Vaneeckhout sluit zich aan bij de stelling dat er weinig opbeurend nieuws is. Niemand had verwacht tijdens deze vergadering fantastisch nieuws te krijgen, maar wat de minister-president heeft verklaard, doet allerminst het beste vermoeden voor wat zal komen.

Jeremie Vaneeckhout is bezorgd, omdat de tijd dringt. Er zijn nog 21 dagen om te bepalen of er een vorm van deal zal komen of om vast te stellen dat er geen deal komt en meer tijd nodig is. Niets laat hem vermoeden dat op 30 juni 2020 een verlenging van de overgangsperiode zal worden aangevraagd, wat betekent dat het vanaf 1 juli 2020 duidelijk zal zijn dat alles op 31 december 2020 zal stoppen. Er zal dan geen deal zijn, tenzij er halsoverkop en tegen de dynamiek van de onderhandelingen in nog een deal zou komen, maar Jeremie Vaneeckhout vreest dat dit dan sowieso geen goede deal zal zijn. De Britten hebben beslist de EU te verlaten, maar iedereen moet stilaan uitgaan van een slecht scenario. De brexit was op zich al een slecht scenario, maar er komt geen deal waarover iedereen tevreden zal zijn.

Jeremie Vaneeckhout heeft nog een praktische vraag over de vervolgfase en het ratificeringsproces. Hij maakt zich zorgen over het feit dat in het najaar een deal zal ontstaan waar niemand zich in kan vinden, maar die Vlaanderen door de strot geramd krijgt. Hij vraagt zich af hoe het proces exact verloopt en wat de timing is. Hij wil vermijden dat het Vlaams Parlement in november 2020 halsoverkop moet discussiëren over een deal waar Vlaanderen weinig impact op heeft gehad en met als enig alternatief dat er geen deal komt of dat Vlaanderen zich op een of andere manier buiten het proces plaatst.

Net voor de coronacrisis heeft het Vlaams Parlement toelichting gekregen bij de economische studies over de impact van de brexit. Dat zou Vlaanderen mogelijk 28.000 jobs kosten, maar hij vraagt om een update van die cijfers na de coronacrisis. Een aantal sectoren zullen door een no-dealbrexit onder druk komen te staan, maar misschien bevinden zij zich door de coronacrisis nu in een nog

slechtere situatie. De economische impact kan groter worden door de combinatie van de coronacrisis en de brexitcrisis.

Jeremie Vaneeckhout is uiteraard bezorgd om de visserij. Hij vreest ervoor, maar hij vraagt de minister-president toch of er nog handvatten of hefbomen zijn om dit aan te passen. Hij hoopt dat er nog een strategie kan worden ontwikkeld.

Tijdens de begrotingsbesprekingen in december 2020 hadden de minister-president en Jeremie Vaneeckhout een andere mening over de uit te werken scenario's. De onderhandelingsstrategie bestaat erin niets over het uitwerken van alternatieve scenario's te vertellen, maar de situatie lijkt de spreker nu ernstig genoeg om voor bepaalde sectoren, waaronder de visserij, in opvangscenario's te voorzien. Hij vraagt of die scenario's ook binnen de Vlaamse budgetten en dus niet enkel op het niveau van de EU worden uitgewerkt.

2.6. Interventie van Emmily Talpe

Emmily Talpe dankt de minister-president voor zijn antwoorden op de vele vragen.

Ze is niet positief over de impact van de coronacrisis op de onderhandelingen. Die crisis slorpt op alle beleidsniveaus veel tijd op en heeft bijgevolg ongetwijfeld ook een invloed op de onderhandelingen over de brexit. Er wordt digitaal vergaderd, maar dat is verre van ideaal, zeker met betrekking tot gevoelige materie. Daar moet immers wat masseer- en lobbywerk aan te pas komen.

De Europese onderhandelaar, Michel Barnier, heeft verklaard dat hij weinig vooruitgang ziet. Emmily Talpe heeft de indruk dat het voluntarisme wat ontbreekt. De minister-president heeft opgemerkt dat de aangeleverde teksten een slechte start vormen. Zij hoopt dat dit geen vertragingsmanoeuvre is en dat het elegante akkoord waar de minister-president enkele maanden geleden van droomde, er uiteindelijk toch nog kan komen. De coronacrisis maakt het nodig tot een sterk akkoord te komen, want Vlaanderen staat voor een nieuwe samenleving met een gewijzigde economie. Het werk moet in feite opnieuw worden gedaan, want de deal moet vanuit die optiek worden bekeken.

Los van de vraag of er nu al dan niet een akkoord komt, is FIT heel belangrijk voor de begeleiding van en de communicatie met de Vlaamse ondernemers. FIT zou heel kort op de bal moeten ageren.

Emmily Talpe vraagt ook aandacht voor de enorme impact van de brexit op het toerisme. Die sector wordt zeer hard getroffen, zeker in bepaalde regio's. In de Westhoek vertegenwoordigen de Britten 50 procent van alle overnachtingen.

Wat de ratificatie betreft, heeft de spreker er al eerder op gewezen dat het akkoord niet voor het einde van het jaar is, maar er eigenlijk al in het najaar moet zijn. Ze hoopt dan ook dat de onderhandelaars die aan zet zijn, geen lange zomervakantie hebben gepland, want nu moeten echt bepaalde prioriteiten worden vooropgesteld.

2.7. Interventie van Sofie Joosen

Sofie Joosen wijst erop dat ook voor de Vlaamse land- en tuinbouw een belangrijke afzetmarkt dicht dreigt te gaan. In 2018 werd de export van de agrosector naar het Verenigd Koninkrijk geschat op 3,5 miljard euro. Dat hoeft niet per definitie verloren te zijn, maar het zou natuurlijk een impact hebben, onder meer op aardappel-, zuivel- en vleesproducenten, precies de sectoren die door corona getroffen zijn. Dat legt extra druk op de handelsakkoorden, waarvan er meer nodig zullen zijn en zeker niet minder, zoals in Wallonië wordt gedacht. Vlaanderen heeft veel te winnen bij goede handelsakkoorden.

Met de Britten is ook een nettobetaler verloren van het Europese landbouwbeleid, waardoor dat clubje, waartoe ook Vlaanderen behoort, kleiner wordt. Vlaanderen zal dus waakzaam moeten zijn bij de nieuwe verdeelsleutel voor de CAP.

Het Departement Landbouw heeft de laatste jaren al heel wat moeite gedaan om de Vlaamse land- en tuinbouwers en de visserijsector voor te bereiden op de brexit. Daarom hoopt de spreker dat die inspanningen hun vruchten zullen afwerpen. De minister gaf aan dat er op de Vlaamse Regering kan worden gerekend om die overgang tot een goed einde te brengen. Uit de toelichting blijkt dat er heel wat inspanningen op dat vlak gebeuren.

2.8. Interventie van Bart Tommelein

Bart Tommelein wijst erop dat de Britse ambassadeur in maart aangaf dat men een aparte overeenkomst wil over het thema visserij, die jaarlijks zou moeten worden heronderhandeld inzake toegang en quotes. Zoals ook bij landbouw het geval is, bestaat het gevaar dat dit dossier op een later moment in de onderhandelingen wordt afgeklopt. Dan dreigt men de 'leverage' kwijt te raken omdat andere zaken al rond zijn om tot een goed akkoord te komen. De spreker waarschuwt dat de visserij het kind van de rekening kan worden in het grotere geheel en vraagt aan de minister wat er kan worden gedaan om dat te vermijden.

2.9. Interventie van Steven Coenegrachts

Volgens *Steven Coenegrachts* moet de Europese Unie als handelsmacht inzetten op het gelijke speelveld voor de landbouwers. Een gelijk speelveld is niet alleen in het belang van de landbouwer die moet concurreren op de wereldmarkt en die strenge regels krijgt opgelegd over natuurbehoud, dierenwelzijn en alles wat de prijs bepaalt van zijn producten, maar ook in het belang van wat de burgers te eten krijgen. Het is daarom belangrijk dat alle geïmporteerde producten aan de allerhoogste, en dus de Europese, kwaliteitsnormen voldoen. Het Verenigd Koninkrijk of andere handelsblokken mogen daar niet op afdingen.

2.10. Interventie van Cathy Coudyser

Volgens *Cathy Coudyser* blijkt uit alle studies dat West-Vlaanderen het meest geïmpacteerd zal worden, met name op het vlak van de visserij en het toerisme. Op de as Kortrijk-Brugge bevinden zich heel wat voedingsbedrijven, en in de logistieke keten is snelheid daar heel belangrijk. Zal die voldoende kunnen worden gegarandeerd bij een harde brexit? Moet er nog bijkomende ondersteuning zijn in aanloop naar die mogelijk harde brexit?

Het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling heeft in het budget van 1 miljoen euro voor West-Vlaamse initiatieven gezorgd in het kader van de brexit. Tot begin april konden er vanuit de sectoren voeding, kunststoffen, rubber, textiel en machinebouw projecten worden ingediend in het kader van de internationale strategie. Dat zijn net de sectoren die in West-Vlaanderen het grootste risico lopen inzake export- en banenverlies. Zijn er bedrijven die daarop hebben ingetekend? Hoe kan Vlaanderen dat verder ondersteunen?

De toelevering van grondstoffen zal onder druk komen te staan en dat wordt door de coronacrisis nog versterkt. Hoe kan die worden veiliggesteld? Hoe kunnen toeleveranciers worden aangetrokken en zet FIT daar specifiek op in?

3. Antwoorden van de minister-president

Minister-president *Jan Jambon* apprecieert de bezorgdheden over de regionale en sectorale impact van de brexit, maar hij wil het algemene Vlaamse belang verdedigen en voor alle sectoren opkomen.

Via de taskforce is er permanent overleg met de transportsector antwoordt hij op de vraag van Johan Deckmyn, maar hij betwijfelt of hij net zoals Jacob van Artevelde in het lied met een teken van zijn hand de rust kan herstellen in het kader van de brexit.

De minister-president begrijpt de pessimistische inslag van Vera Jans en Annick Lambrecht op dit moment, maar hij citeert Willem de Zwijger: "Het is niet nodig te hopen om te ondernemen, noch te slagen om te volharden." Nu is er een fase van hoop en volharding, zowel op het Vlaamse niveau als voor de onderhandelaars op het Europese niveau. Men kan nu de meest pessimistische beschouwingen maken, maar zolang de onderhandelingen lopen, zijn ze niet verloren. De tijd dringt wel en dat beseft de spreker maar al te goed.

FIT is natuurlijk betrokken bij de brexit en volgt die ook op in het Verenigd Koninkrijk zelf, verzekert hij aan Karl Vanlouwe. Net voor de commissievergadering had de minister-president nog een overleg met het Vlaamse bedrijfsleven over de export. De alertheid van de bedrijven voor de exportsituatie als gevolg van corona en van een eventuele no-dealbrexit, is ongelooflijk hoog.

De taskforce is inderdaad nog altijd actief, maar dat is natuurlijk een evolutief gegeven. In oktober is die samengekomen. Daarna kwam corona en werd het moeilijk om fysiek samen te komen, maar het overleg met de verschillende departementen en de sectorfederaties vindt continu plaats. Een bijeenkomst van de taskforce is in deze fase minder relevant aangezien er vertrouwen is gegeven aan onderhandelaar Michel Barnier en zijn team. De diensten van het kabinet en van het Departement Buitenlandse Zaken zijn altijd bereikbaar voor de federaties. De taskforce zal opnieuw fysiek samenkomen op het moment dat dat praktisch mogelijk is en wanneer het nuttig is voor de onderhandelingen.

De onderhandelingen moeten afgerond zijn tegen eind oktober om de ratificatie door de verschillende parlementen in de hele EU mogelijk te maken voor 31 december. De effectieve onderhandelingstijd loopt dus tot eind oktober. Dan moet er zicht zijn op een al dan niet akkoord om het ratificatieproces in te zetten.

Van de studie van de KU Leuven om de cijfers als gevolg van de brexit in kaart te brengen, is er nog geen update gebeurd. Opvangscenario's zijn in uitwerking. Bij de opstelling van de begroting 2021 zal er een beter beeld zijn op de gevolgen van de brexit en de voortgang van corona.

Toerisme, visserij en landbouw dragen ook de aandacht weg van minister-president Jan Jambon, want dat zijn drie belangrijke sectoren in dit geheel.

Omdat een relatief beperkt aantal lidstaten bekommerd is om de visserij, vreest men dat er een akkoord over al de rest gesloten zou worden en de visserij aan haar lot wordt overgelaten. Tijdens de contacten heeft de Belgische delegatie er herhaaldelijk op gewezen dat er geen akkoord kan worden gesloten zonder een goed akkoord over de visserij. Die boodschap is bij het onderhandelingsteam wel aangekomen.

Volgens de minister-president heeft de brexit wel degelijk impact op de administratieve afhandeling. Er zal inderdaad snelheidsverlies zijn. Net daarom zijn binnen Europa de interne grenzen opgeheven. Als er een harde grens zal zijn tussen het continent en het Verenigd Koninkrijk, dan zal dat een tol hebben. Dan kun je proberen administratieve procedures te vereenvoudigen of te automatiseren, maar dat proces zal niet vanzelf verlopen.

De spreker weet niet of er heel veel grondstoffen vanuit het Verenigd Koninkrijk naar Vlaanderen komen, maar het is een permanente bekommernis van FIT om voldoende aanvoer van grondstoffen te hebben.

Cathy COUDYSER,
voorzitter

Karl VANLOUWE
Vera JANS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

AAVR	algemeen afgevaardigde van de Vlaamse Regering
AAVREU	Algemene Afvaardiging van de Vlaamse Regering bij de Europese Unie
bbp	bruto binnenlands product
CAP	common agricultural policy
CETA	Comprehensive Economic and Trade Agreement
DGE	directie-generaal Europese Zaken en Coördinatie
EU	Europese Unie
FIT	Flanders Investment & Trade (= Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen)
FOD	Federale Overheidsdienst
kmo	kleine of middelgrote onderneming (meervoud = kmo's: kleine en middelgrote ondernemingen)
KU Leuven	Katholieke Universiteit Leuven
MFK	meerjarig financieel kader
MFN	most favoured nation
VK	Verenigd Koninkrijk